

Streszczenie

Celem pracy jest analiza mechanizmów dystrybucji świadczeń socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej w Polsce. Autor koncentruje się na odpowiedzi na pytanie o to, jak w kontekście codziennego doświadczenia pracowników socjalnych są realizowane prawo i procedury dotyczące kwalifikacji beneficjentów do wsparcia oraz realizacji zasiłków. Dotychczasowe badania skupiały się głównie na regułach formalnych procesu dystrybucji świadczeń, pomijając praktyczne aspekty i perspektywę osób odpowiedzialnych za wykonywanie tych reguł. W publikacji została scharakteryzowana „ukryta” strona polityki świadczeń, której nie da się opisać przy wykorzystaniu oficjalnych danych urzędów i raportów na temat realizacji zadań ośrodków pomocy społecznej. Autor prezentuje politykę świadczeń socjalnych jako część „moralnej gospodarki” państwa opiekuńczego, która ma na celu reprodukcję podziałów na obywateli „zasługujących” i „niezasługujących” na wsparcie. W tym ujęciu mechanizmy dystrybucji świadczeń socjalnych opierają się na moralnych regułach życia społecznego i odzwierciedlają określoną wizję społecznej sprawiedliwości. Szczególną rolę odgrywają narzędzia świadczeń socjalnych, które w tej monografii traktuje się jak specjalną „walutę państwa” służącą kontroli relacji między przedstawicielami władzy centralnej a beneficjentami. Jako „agenci państwa” pracownicy socjalni z jednej strony są zobowiązani do realizacji procedur i przepisów prawa dotyczących świadczeń zgodnie z założeniami przyjętej polityki. Z drugiej – są profesjonalistami pomocy działającymi na rzecz beneficjentów, których reprezentują w kontaktach z państwem. Uwikłani w to „pośrednictwo” doświadczają dylematów decyzyjnych, które powstają na skutek zderzenia procedur z rzeczywistymi problemami obywateli. Ich sprawczość leży we władzy dyskrecjonalnej i możliwości „tłumaczenia” przepisów na konkretne sytuacje. Codzienna praktyka powoduje, że pracownicy socjalni wykształcają moralne dyspozycje do podejmowania decyzji o świadczeniach – mają własną wizję sprawiedliwości systemu

i dokonują osądów moralnych na beneficjentach, starając się „dopasować” swoje działania do tego, co sami uważają za właściwe. W książce zaprezentowano wyniki badań jakościowych, wywiadów oraz obserwacji prowadzonych w ośrodkach pomocy społecznej, ankiety z pracownikami socjalnymi oraz analizy orzeczeń sądowych w postępowaniach odwoławczych w zakresie zasiłków z pomocy społecznej. Wyniki te ukazują wizję społecznej sprawiedliwości, która wyłania się z obowiązujących przepisów prawa dotyczących świadczeń socjalnych, stosunek pracowników socjalnych do przepisów i procedur, uwarunkowania lokalne oraz organizacyjne ich pracy, a także praktykę decyzyjną ośrodków związaną z dystrybucją.